

Türkiye'nin Önemli İnanç Turizmi Merkezlerinden Biri: Akdamar Kilisesi

Fazıl KAYA¹

Duran CANKÜL²

Barış DEMİRCİ³

¹ Gümüşhane Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, GÜMÜŞHANE

² Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Eğitimi, ANKARA

³ Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu, ESKİŞEHİR

Özet

Akdamar kilisesi, Van ilinin Gevaş ilçesi sınırlar içerisinde Akdamar Adası'nın güneydoğusunda ve kıyaya 3 km uzaklıkta bulunmaktadır. Akdamar kilisesi, kutsal haç adına Vaspurakan Kralı I. Gagik tarafından M.S 915 ile 921 yılları arasında Keşiş Manuel'e yaptırılmıştır. Kutsal Hac'a ithaf eden kilise merkezi kubbelidir ve dört yapraklı yonca biçimli hac plana sahiptir. Kubbenin yerden yüksekliği 20.40 metredir. Kilisenin etrafını çeşitli bantlar halinde taş kabartmalarda İncil ve Tevrat'tan alınan dini konular günlük olaylar ve av sahneleri işlenmiştir.

Ermeni halkı için çok önemli olan ve hac merkezi olarak kabul edilen Akdamar kilisesi, 2007 yılında restore edilip 95 yıl aradan sonra 2010 yılında tekrar ayine açılmıştır. Ermeniler, bu kiliseyi ziyaret etmeyi, dini bir vecibe olarak görmekte ve kutsal yerlerden biri olarak kabul etmektedirler. Bu nedenle, inanç turizmi açısından çok büyük bir potansiyel oluşturmaktadır. Ayrıca, uluslar arası arenada bilinen önemli bir kültürel varlık olan Akdamar adası içinde yer alması ve muhteşem manzarasıyla da turistik bir çekim merkezi durumundadır. Bu noktadan hareketle çalışma; Gevaş ilçesi sınırları içinde bulunan Akdamar adası ve Akdamar kilisesinin bölge halkı açısından sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel yönünün değerlendirilmesine yöneliktir.

Anahtar kelimeler: Turizm, İnanç Turizmi, Akdamar Kilisesi

One of Turkey's Important Religious Tourism Centers: Akdamar Church

Abstract

Akdamar Church is located within the borders of Gevas which is the town of Van province, the southeast of Akdamar Island and 3 km from shore. Akdamar Church was built by the Monk Manuel with the command of the King of Vaspurakan I. Gagik on behalf of holy cross, between 921 and 915 AD. The church center dedicated to the holy cross is central domed and has four-leaf clover shaped cross plan. The height of the dome is 2.40 meters high. Around the church, religious topics from the Torah and Bible, everyday events and hunting scenes were processed on various bands of stone reliefs.

Akdamar Church, which is very important for the Armenian people and accepted as a pilgrimage center, restored in 2007 and re-opened the service held again after a lapse of 95 years in 2010. Armenians see as a religious obligation to visit this church and accepted it as one of the holiest places. Therefore, it is a large potential for religious tourism. In addition to this, it is also a tourist attraction center within the great view and location in the Akdamar island which is an important cultural asset known in international arena. From this point on, the study is intended for the evaluation of socio-economic and socio-cultural aspects of Akdamar Church and Akdamar Island within the boundaries of the town of Gevas for the people of the region.

Keywords: Tourism, Religious Tourism, Akdamar Church

1. Giriş

İnsanların her geçen zaman farklılaşan değişiklik ve özgürlük istekleri, tatil süreçlerinde güneş-kum, deniz turizminden farklı olarak alternatif turizm çeşitlerine yönelmelerine bunun sonucu olarak da yeni cazibe alanlarının oluşumuna etken olabilmektedir. Golf turizminden mağara turizmine kamp turizminden yayla turizmine geniş bir kapsamda ele alınan alternatif turizm çeşitleri içerisinde kuşkusuz turizm gelirleri açısından fazla getirisi olanların başında inanç turizmi gelmektedir.

İnanç turizmi, insanların sürekli olarak yaşadıkları, olağan gereksinimlerini karşıladıkları yerlerin dışında, dini gereksinimlerini yerine getirmek, inanç çekim merkezlerini görmek amacıyla yaptıkları gezilerin turizm olgusu içerisinde değerlendirilmesi olarak

tanımlanmaktadır (Bingöl, 2007:1). İnançların zorunlu gördüğü ziyaretleri yaparak "hacı" olmak isteyen, bu şekilde manevi tatmin, iç huzuru arayan insanların dinlerin önemli merkezlerini ziyaret etmeleri inanç turizmi kapsamında yer almaktadır (İçöz, 2003:6).

Şehirlerin bünyelerinde barındırdığı halkına ve etkisi altında tuttuğu bölgedeki topluma verdiği hizmetlerden biri dini yapılarıdır (Doğanay, 1983:151). Bütün dinlerin rehberleri dini mekanların, kutsal şehir ve toprakların inananları tarafından ziyaret edilmesini şart koşarken aynı zamanda ekonomik bir hareket de başlatmışlardır. Bunun sonucu olarak dini yapıların bulunduğu ülkeler hem inananlar hem de merak edenlerin yaptıkları ziyaretlerden sürekli fayda sağlamaktadırlar (Sargın, 2006:3).

Bu yapılar arasında yer alanlardan biri de Akdamar kilisesidir. Uluslararası inanç turizm hareketleri içerisinde önemli bir yere sahip, ermeni halkı için çok önemli olan ve hac merkezi olarak kabul edilen, 2007 yılında restore edilip 95 yıl aradan sonra 2010 yılında tekrar ayine açılan Akdamar kilisesi inanç turizmi açısından büyük bir potansiyel oluşturmaktadır. Ayrıca araştırma sahasının, tarihi kalıntıları ile yabancı turist çeken, uluslar arası arenada bilinen önemli bir kültürel varlık olan Akdamar adası içinde yer alması, muazzam sayılabilecek doğal çekicilikleri, muhteşem manzarası, sıcak ve samimi insanlardan oluşan değerleri ile bütün dünya ziyaretçileri için bir çekim merkezi konumundadır.

Turizm faaliyetleri belirli bir çevrede gerçekleşir. Bu çevre aynı zamanda yöre insanı tarafından da kullanılmaktadır. Dolayısıyla turizm hareketi yöre insanına ait yaşamsal döngünün bir parçası durumundadır ve yerel halkın yaşamını çok boyutlu ve değişken olan sosyo-ekonomik, kültürel ve çevresel açılardan ciddi şekilde etkilemektedir (Alaeddinoğlu, 2007:2-3). Bu noktadan hareketle çalışmanın temel amacı; bölge halkının, tarih öncesinden başlayarak birçok uygarlığa tanıklık eden Van'da yer alan, üzerinde birçok kültürün izlerini barındıran ve 2007 yılında restore edilip 95 yıl aradan sonra 2010 yılında tekrar ayine açılan Akdamar kilisesinin sosyo-kültürel ve ekonomik etkilerinin bölge halkı üzerindeki etkisini ortaya koymaktır.

2. Yazın Taraması

Tarih boyunca birçok uygarlığın, medeniyetin, kültürün ve dinlerin tanığı olarak halen önemini koruyan bir tarih kenti olan Van ili inanç turizmi açısından oldukça zengin bir tarihe sahiptir. Sahip olduğu zengin tarihi Van ilinin, yurt içinden ve yurt dışından her yıl binlerce turist tarafından ziyaret edilmesinde etken olmaktadır.

Hıristiyan kültürünün örneklerinden olan Akdamar Kilisesi, Bartholomeus Kilisesi, Yedi Kilise, Lim Manastır Kilisesi, Ctouts Manastır Kilisesi ve S.Thomas Manastır Kilisesi başta olmak üzere birçok kilise kısmen harap bir vaziyette olmalarına rağmen, ziyaretçilerin en çok uğradıkları yerlerin başında gelmektedir. İslam medeniyetinin ürünlerinden olan Hüsrev Paşa Külliyesi, Ulu Cami, Halime Hatun Kümbeti, Gevaş Selçuklu Mezarlığı, Süleyman Han Cami, Kaya Çelebi Cami, İkiz Kümbetler, Hoşap Kalesi ile bunların dışında birçok eser bulunmaktadır. İnanç turizmi açısından farklı kültürleri yansıtan bu eserlerden; en sağlam olarak günümüze gelebilenler; Akdamar Kilisesi, ve Ctouts Manastır Kilisesi'dir. Kısmen sağlam olarak günümüze gelen İslam kültürü örnekleri ise; Hüsrev Paşa Cami, Kaya Çelebi Cami, İkiz Kümbetler, Halime Hatun Kümbeti ve Gevaş Selçuklu Mezarlığı'dır (www.van.bel.tr).

İnanç turizmi açısından farklı kültürleri yansıtan bu eserlerin en önemlilerinden birisi de çalışmanın temelini oluşturan Akdamar kilisesidir. Akdamar kilisesi, Van gölünün eşsiz güzelliği içerisinde çok uzaktan

bile görülebilen, kendisi ile aynı adı taşıyan Akdamar adasında bulunmaktadır.

Türkiye'nin Van ve Bitlis illeri arasında bulunan, Van gölünün içinde yer alan en büyük adadır. Van'ın Gevaş ilçesi sınırları içerisinde bulunan adada yerleşim yoktur. Yüzölçümü 70.000 m2 olan adanın toplam kıyı uzunluğu 3km'yi bulmaktadır. En yüksek noktası deniz seviyesinden 1912 m yüksekte bulunan adanın batı uçlarından yüksekliği 8 m'ye ulaşan dik kayalıklar vardır (Güzeloğlu, 1996:53-54).

Adanın ismini nereden aldığı rivayetlere göre; zamanında bu adada yaşayan baş keşişin güzelliği dillere destan "Tamara" adında bir kızı vardır. Adanın çevresindeki köylerde çobanlık yapan Müslüman bir genç bu kıza aşık olur. Bu genç, Tamara ile buluşmak için her gece adaya yüzer. Buluşmalarını sürdüren iki genç, papazın hazırladığı tuzak neticesinde sahilde buluşurken, buluşma işareti olan ışığın yerinin değiştirilmesi sonucu boğulmak üzere olan çoban gencin "Ah Tamara" nidasıyla Van Gölü sularına gömülür. Ada'nın ismi de böylece "Ah Tamara" olur (Öney, 1990:3).

Van gölündeki Akdamar adası, güney doğusunda yer alan ve aynı adı taşıyan kilisesiyle ün yapmıştır. Akdamar Kilisesi, kutsal Haç adına Vaspurakan Kralı I.Gagik tarafından Keşiş Manuel'e yaptırılmıştır. Kilisenin kuzeydoğusundaki şapel 1296-1336 tarihlerinde; batısındaki Jamaton 1793 tarihinde; güneyindeki çan kulesi ise 18. yüzyıl sonlarında ilave edilmiştir. Kilisenin figürlü repertuarı oldukça zengindir. Bunun yanında, İncil ve Tevrat'tan alınmış çeşitli sahneler bulunmaktadır. Yunus Peygamberin denize atılması, Hz. Meryem ve kucağında İsa, Adem ile Havva'nın Cennet'ten kovulması, Hz. Davut ile Kral Goliat'ın mücadelesi, Samson Filistinli ikilisi, ateşte üç İbrani genci, Aslan ininde Daniel sahneleri bulunmaktadır. Zengin hayvan figürleri, asma sarmaşıkları ve diğer figürler görmek mümkündür (Alaeddinoğlu, 2006:123).

Kilise mimarisinden çok figürlü kabartmalarıyla ünlü ve çok etkileyici bir özelliğe sahiptir. Doğunun kiliseleri genelde iç mekana yönelikken, Akdamar kilisesi, oldukça zengin süslemeleriyle dışarıya doğru yoğunlaşır. Kilise yapılarının Ortaçağ Hıristiyan sanatında önemli bir yeri vardır. Hareketli hayvan figürleriyle bezenmiş taştan oyma yapıların tam ortasında sayısız kutsal figür ve eski Ahit'ten sahneler bulunmaktadır. Akdamar'ın dış donanımındaki anlaşılması güç resimleme programındaki seçim ve sıralama eski Hıristiyan dua kurallarına göre belirlenmiştir (İpşiroğlu, 2003:11).

Akdamar haç kilisesi, merkezi kubbeli, dört yapraklı yonca biçimli, haç plana sahiptir. Yapı iki basamaklı bir kaide üzerine oturan taş duvar örgüsü, yörenin Ermeni eserlerinde olduğu gibi dikdörtgen biçimli kesme taşlardan oluşur. Taş aralarında tuf karışımı bir harç vardır. Thomas Ardruni'ye göre kilisenin kırmızı tuf taşları Diyarbakır'ın kuzeyindeki Aghznik'ten getirilmiştir. Bu bölgelerde çok sıkça görülen depremlere

karşı önlem almak için de, duvar örgüsünde aynı sırada farklı yükseklikte taşlar kullanılarak, bunların birbirine daha iyi kenetlenmeleri sağlanmıştır. Bu uygulama ve farklı tonlardaki tuf taşlarının getirdiği renklilik, Ermeni eserlerinde tek düze görünümü engeller (Öney, 1990:7).

Akdamar kilisesi, erken Hıristiyanlık dönemine ait başka birçok Ermeni kilisesi gibi merkezi planlı bir yapıdır. Üstü kubbeye örtülmüş kare biçiminde bir alan, merkezi oluşturur. Bu alandan yanlara doğru uzanan dört kol, iç tarafta yarım daire biçiminde dört nişle son bulur. Gerek haçın bir kolundaki giriş, gerekse apsitin iki yanında batı doğu yönünde uzanan beşiktonoz örtülü mekanlar, orta mekanı 11.60 metre genişliğe ve 14.80 metre derinliğe ulaştırır. Karenin köşelerine, çeyrek daire biçiminde nişler eklenmiştir. Doğu yönündeki iki nişten, apsitin iki yanında yer alan, birbirinin eşi yan odalara geçilir; bu yan odalara yöredeki belli başlı kiliselerin hepsinde rastlanır. Güney, batı ve kuzey yönlerindeki nişlerin içinde yer alan iki metre yüksekliğinde kapılar, kilisenin iç mekandan dışarıya açılmasını sağlamaktadır (İpşiroğlu, 2003:23-24).

Transept kare mekanın tepesinde dört yüksek nişin yarım küreleri üstüne oturmuş, içten silindirik biçimli, dıştan on altı yüzlü kubbe kasağı yükselmektedir. Burada önemli nokta, kubbeye geçişin, konik nişler yerine pandantiflerle yapılmış olmasıdır. Transeptin üstünü örten kubbenin tepe noktası, yerden 20.40 metre yüksekliktedir. Yüksekliğin yatay boyutları fazla aşması, Ermeni kiliselerinde sıkça görülen bir özelliktir. Ayrıca planın belirgin özelliği olan merkezilik, bu yolla daha da vurgulanmıştır (Öney, 1990:9 ; İpşiroğlu, 2003:24).

1293 yılında kilisenin güneydoğusuna Aziz Stephanos'a ithaf edilen bir şapel yapılmıştır. Birkaç yıl sonra da Katholikos I.Zaharias (1296-1336) yapının kuzeydoğusuna bir şapel ilave etmiştir. Bunun önündeki ve kiliseye geçişi sağlayan mekan, daha geç devirden olma ihtimali vardır. Katholikos Thomas, batıda ana girişteki ön mekanı inşa ettirmiştir. Bu bölümden dört basamaklı kiliseye çıkılır. Ön mekan enine ve boyuna üç şahınlıdır. Üst örtüleri haç tonozlu, merkezde ise kubbelidir. 18.yüzyıl sonunda veya 19.yüzyıl başlarında güney girişin önüne çan kulesi ile taçlanan küçük bir ön mekan yaptırılmıştır. Akdamar kilisesinin önemli bir özelliği, yapı içindeki haç kollarının ve köşe nişiklerinin dış cephelerde köşeli çokgen yüzeyler oluşturmasıdır. Kristal gibi kesik yüzeyler, üzerlerinde yer alan kabartmaların farklı ışık oyunları ile daha etkileyici bir görünüm kazanmıştır. Genelde Ermeni mimarisinde olduğu gibi, yapının iç formu dışa pek yansımamıştır. Akdamar kilisesinin plan tipi Ermeni mimarisinde ilk değildir. Bu tip daha erken bir örnek olan Kafkaslarda Vagharshapat'taki Hripsime (M.S.618) kilisesine atfen "Hripsime tipi" olarak da belirlenmektedir. 7.yüzyıldan olduğu tahmin edilen ve İran hududunda yer alan Soradiri Kutsal Haç kilisesi, çok benzer bir başka örnektir. Daha erken tarihli bir örnek olarak da Erivan'daki Avan

kilisesi (M.S.557-574) gösterilebilir. Bu kiliselerin dış görünüşleri Akdamar kilisesine benzemekle beraber, figürlü kabartmaları Akdamar'ı onlardan farklı kılmaktadır. Akdamar kilisesi özellikle yapı dışını çeşitli bordürler halinde kuşatan duvarların orta ve alt kısımlarında heykel zenginliğinde canlandırılan figürlü taş kabartmalarıyla ün yapmıştır (Öney, 1990:11-13).

Sonuç olarak Akdamar kilisesinin dışını bezeyen zengin figür programı, Doğu bölgesi Erken Hıristiyan sanatı üslubundaki dini konularla Orta Asya etkisi karışımı olan 9. ve 10. yüzyıl Abbasi sanat üslubunda işlenmiş Ortaçağ saray hayatı ile ilgili konuların birleşimini sunmaktadır. Kilisenin taş kabartmaları diğer Ermeni kiliseleriyle kıyaslandığında tek ve çok orijinal kalmaktadır. Akdamar'dan daha önce ve sonrasında bu kilisenin bezemeleriyle karşılaştırılabilecek bir örnek yoktur (Baylav, 2009:26).

3. Yöntem

Bu çalışma, özellikle inanç turizmi açısından potansiyel arz eden birçok kültürün izlerini barındıran ve 2007 yılında restore edilip 95 yıl aradan sonra 2010 yılında tekrar ayine açılan Akdamar kilisesinin, bölge halkı açısından sosyo-kültürel ve ekonomik etkilerinin nasıl algılandığını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda araştırmaya özgü sonuçların ortaya koyulabilmesi ve araştırmanın amaçlarına ulaşması açısından kolayca gözlemlenemeyen, yazıya dökülmesi zor, bilgisayar ortamına aktarılamayan bilgileri elde etmek amacıyla araştırmada anket tekniği kullanılmıştır. Yüz yüze anket uygulaması araştırmanın güvenilirliğini arttırmak ve anketlerin geri dönüşünü sağlamak amacıyla seçilmiştir. Anket formunun oluşturulmasında Kathleen L. Andereck vd (2005) "Resident's Perceptions Of Community Tourism Impact" adlı çalışmada kullanılan anket formundan yararlanılmıştır. Anket formu iki bölümden oluşmuştur. İlk bölümü cevaplayıcıların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik sorular oluşturmuştur. İkinci bölümü ise Akdamar kilisesinin ibadete açılmasının yerel halk açısından sosyo-kültürel ve ekonomik etkilerini ölçmek amacıyla 22 tane faktör oluşturmaktadır. Etki düzeyini belirlemek için, (1) kesinlikle katılıyorum, (2) katılıyorum, (3) kararsızım, (4) katılmıyorum ve (5) kesinlikle katılmıyorum şeklinde sıralı ölçek kullanılmıştır.

Araştırmalarda, evren hacminin büyüklüğü ($N > 10.000$ veya $N < 10.000$), değişkenlerin türü (nitel veya nicel) ve güven düzeyinin ($1 - \alpha$) göz önünde bulundurularak bulundurulmayacağı gibi belirleyiciler dikkate alınarak, örneklem hacminin hesaplanması için ilgili literatürde (Davis ve Cosenza, 1998: 28; Ryan, 1995: 36; Sekaran, 2003: 119; Yamane, 2001: 116-117) örneklem büyüklüğünün hesaplanmasına yönelik bazı formüller verilmiştir.

Bu araştırmada alınması gereken örneklem sayısı için evreni oluşturan birimlerin sayısının 10.000'den büyük

(sınırsız evren) olduğu durumlarda kullanılan formül uygulanmıştır. Buna göre Van ilinde 2010 sayımlarına göre 1.035.041 kişi yaşamaktadır (www.tuik.gov.tr). Bu durumda 384 denek üzerinde çalışıldığı takdirde örneklem evreni temsil edecektir. Anketler içinde hatalı ve eksik anketlerin de olabileceği varsayılarak 450 adet anket yerli halka uygulanmıştır. Hatalı ve eksik anketler dışında 412 kullanılabilir anket elde edilmiştir.

Araştırmada, öncelikle örnekleme yer alan yerli halkın demografik özelliklerle ilgili bulgulara yer verilmiş bununla birlikte frekans ve yüzde dağılımları hesaplanarak betimlenmiştir. Ankette yer alan bazı değişkenler etkili olabilecek faktörler arasındaki ilişkiler t-testi ve tek yönlü Anova testleri ile 0,05 anlamlılık düzeyine göre değerlendirilmiştir.

4. Bulgular

Bu bölümde; araştırma bulguları, değerlendirme ve sonuçlara ilişkin bilgilere yer verilmektedir.

4.1. Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler

Tablo 1’de ankete katılan 412 katılımcının % 46,6’sını kadınlar, %53,4’ünü ise erkekler oluşturmuştur. Bu çalışmanın tek cinsiyet üzerinde yoğunlaşmadığı birbirine

Tablo 1: Demografik Özellikler

Demografik özellikler		N	%
Cinsiyet	Kadın	192	46,6
	Erkek	220	53,4
Yaş	16-24	95	23,1
	25-34	169	41,0
	35-44	99	24,0
	45-54	44	10,7
	55 ve üzeri	5	1,2
Medeni durum	Evlü	169	41,0
	Bekâr	243	59,0
Öğrenim durumu	İlköğretim	140	34,0
	Ortaöğretim	110	26,7
	Yükseköğretim	162	39,3
Meslek	Memur	104	25,2
	İşçi	54	13,1
	Esnaf	105	25,5
	Emekli	30	7,3
	Diğer	119	28,9

yakın yüzdelik dilimlere sahip olduğunu göstermektedir. Ankete katılan katılımcıların yaş aralığının en fazla 25-34 yaş aralığında toplandığı (%41,0) ve yine katılımcıların %41’inin bekâr ve %59’unun evli olduğu görülmektedir.

Tablo 2: İnanç Turizminin Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Faktörlere Etkisi

Sosyo-Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Faktörler	Cinsiyet	N	Ort	s.s	p
1. İnanç turizminin gelişmesiyle beraber kültürel ve tarihi dokunun korunması sağlanır.	Kadın	192	1,66	,97	,286
	Erkek	220	1,56	,89	
2. İnanç turizminin gelişmesi barış ve huzur ortamını oluşturur	Kadın	192	1,66	,57	,254
	Erkek	220	1,75	,85	
3. Rekreasyonel alanların yapılmasını ve korunmasını sağlar.	Kadın	192	1,78	,64	,670
	Erkek	220	1,81	,83	
4. Kalabalık ve tıkanıklık ortamının oluşmasına neden olur.	Kadın	192	2,89	1,08	,786
	Erkek	220	2,86	1,29	
5. Suç eğilimine ve sanat eserlerini yıkma neden olur.	Kadın	192	3,92	1,30	,000
	Erkek	220	3,29	1,34	
6. Bozuk kentleşme ve nüfus yoğunlaşmasına neden olur.	Kadın	192	3,73	1,38	,021
	Erkek	220	3,40	1,19	
7. Yaşam şeklinin korunmasını engeller.	Kadın	192	3,83	1,27	,000
	Erkek	220	3,13	1,01	
8. Kişisel yaşam kalitesini artırır.	Kadın	192	2,18	1,20	,328
	Erkek	220	2,29	1,14	
9. Yerel kültürün unutulmasına neden olur.	Kadın	192	2,51	1,38	,096
	Erkek	220	2,72	1,25	
10. Farklı milletlerin kültürlerini ve inanışlarını anlamayı sağlar.	Kadın	192	2,27	1,31	,001
	Erkek	220	1,88	,98	
11. Festival fuar ve müze alanların açılması ve korunması anlayışını ortaya çıkarır.	Kadın	192	1,68	,61	,401
	Erkek	220	1,75	,85	
12. Halkın farklı kültürler tarafından tanınmasını sağlar.	Kadın	192	1,78	,64	,916
	Erkek	220	1,79	1,01	
13. Kültürel ve doğal zenginliklerin/mirasın farkına varılır.	Kadın	192	1,51	,67	,001
	Erkek	220	1,77	,87	
14. Kaliteli mal ve hizmet sunumu sağlar.	Kadın	192	1,81	,81	,212
	Erkek	220	1,93	1,01	
15. Şehir güvenliğinin gelişmesini sağlar.	Kadın	192	1,66	,69	,000
	Erkek	220	2,04	1,01	
16. Yerel ulaşımın gelişmesini ve hizmet kalitesini artırır.	Kadın	192	1,91	,79	,161
	Erkek	220	1,79	,87	
17. İnsanların güven algısının gelişmesini sağlar.	Kadın	192	1,81	,71	,008
	Erkek	220	2,02	,86	
18. İstikrarlı bir çevre politikası oluşur.	Kadın	192	1,71	,97	,000
	Erkek	220	2,04	,87	
19. Yerel ekonominin bölünmesine ve güçlenmesine yol açar.	Kadın	192	1,61	,62	,000
	Erkek	220	2,00	,93	
20. Yerel halk için iş olanağı istihdam alanı oluşturur.	Kadın	192	1,48	,59	,000
	Erkek	220	2,00	1,00	
21. Bölgede alışveriş merkezleri ve restaurant tarzı yerlerin açılması sağlanır	Kadın	192	1,51	,63	,021
	Erkek	220	1,75	,83	
22. Turist sayısı arttıkça kentte yaşam maliyeti artmaktadır.	Kadın	192	1,81	1,00	,087
	Erkek	220	1,97	,94	

Katılımcıların öğrenim durumuna baktığımızda; %34,0'ı ilköğretim, %26,7'si ortaöğretim ve %39,3'ü ise yükseköğretim mezunu olduğu görülmektedir. Mesleki özelliklerine göre dağılımlarına baktığımızda ise %28,9'u diğer(ev hanımı, öğrenci, serbest meslek, çiftçi), %25,5'i esnaf, %25,2'si memur, %13,1'i işçi ve %7,3'ü emeklidir.

Van il merkezinde halka uygulan anketten elde edilen verilerden faydalanılarak halkın cinsiyetlerine göre inanç turizminin sosyo-kültürel ve ekonomik faktörleri algılayışı arasında anlamlı farklılıklar olup olmadığı analiz edilmiştir.

Tablo 2'ye göre yapılan analiz sonucunda sosyo-kültürel ve ekonomik faktörler arasında cinsiyete göre bazı faktörler arasında anlamlı fark varken bazılarında ise anlamlı farkın olmadığı görülmektedir. Anlamlı farkların olduğu ortalamalara bakıldığında kadınların

“Suç eğilimine ve sanat eserlerini yıkma neden olur.” “ Bozuk kentleşme ve nüfus yoğunlaşmasına neden olur.” “Yaşam şeklinin korunmasını engeller” olumsuz ifadelerle katılmadıklarını belirtirken erkekler ise kararsız kaldıklarını belirtmişlerdir. Bu olumsuz ifadeler dışında aralarında anlamlı fark bulunan faktörlerin her iki cinsiyette pozitif yönlü oldukları söylenebilir. Bu faktörlerden; “Kültürel ve doğal zenginliklerin//mirasın farkına varılır.”, “Şehir güvenliğinin gelişmesini sağlar.”, “İstikrarlı bir çevre politikası oluşur.”, “Yerel ekonominin bölünmesine ve güçlenmesine yol açar.”, “Yerel halk için iş olanağı istihdam alanı oluşturur.” gibi faktörlere kadınların olumlu yönden katılımı fazlayken,“Farklı milletlerin kültürlerini ve inanışlarını anlamayı sağlar”, faktöründe ise erkekler daha fazla olumlu yaklaşım göstermişlerdir.

Tablo 3: İnanç Turizminin Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Faktörlere Etkisi

Sosyo-Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Faktörler	Yaş	N	Ort	s.s	p
1. İnanç turizminin gelişmesiyle beraber kültürel ve tarihi dokunun korunması sağlanır.	16-24	95	1,68	1,22	,009
	25-34	169	1,73	,88	
	35-44	99	1,35	,79	
	45-54	44	1,65	,47	
	55 ve +	5	1,00	,00	
2. İnanç turizminin gelişmesi barış ve huzur ortamını oluşturur	16-24	95	1,52	,59	,005
	25-34	169	1,79	,83	
	35-44	99	1,79	,75	
	45-54	44	1,65	,47	
	55 ve +	5	1,00	,00	
3. Rekreasyonel alanların yapılmasını ve korunmasını sağlar.	16-24	95	1,89	,72	,078
	25-34	169	1,85	,73	
	35-44	99	1,73	,88	
	45-54	44	1,54	,50	
	55 ve +	5	2,00	,00	
4. Kalabalık ve tıkanıklık ortamının oluşmasına neden olur.	16-24	95	2,84	,99	,043
	25-34	169	2,73	1,17	
	35-44	99	2,98	1,23	
	45-54	44	3,13	1,54	
	55 ve +	5	4,00	,00	
5. Suç eğilimine ve sanat eserlerini yıkma neden olur.	16-24	95	3,36	,98	,000
	25-34	169	3,37	1,43	
	35-44	99	3,78	1,44	
	45-54	44	3,43	1,28	
	55 ve +	5	4,00	,00	
6. Bozuk kentleşme ve nüfus yoğunlaşmasına neden olur.	16-24	95	3,36	1,09	,000
	25-34	169	3,34	1,37	
	35-44	99	3,59	1,29	
	45-54	44	4,54	,975	
	55 ve +	5	4,00	,00	
7. Yaşam şeklinin korunmasını engeller.	16-24	95	3,26	,96	,000
	25-34	169	3,34	1,25	
	35-44	99	3,83	1,15	
	45-54	44	3,65	1,27	
	55 ve +	5	2,00	,00	
8. Kişisel yaşam kalitesini artırır.	16-24	95	1,94	,891	,022
	25-34	169	2,44	1,12	
	35-44	99	2,21	1,54	
	45-54	44	2,20	,79	
	55 ve +	5	2,00	,00	
9. Yerel kültürün unutulmasına neden olur.	16-24	95	2,68	1,46	,000
	25-34	169	2,38	1,14	
	35-44	99	2,72	1,34	
	45-54	44	2,90	1,30	
	55 ve +	5	5,00	,00	

10. Farklı milletlerin kültürlerini ve inanışlarını anlamayı sağlar.	16-24	95	1,57	,99	,000
	25-34	169	2,23	1,00	
	35-44	99	2,40	1,44	
	45-54	44	1,86	1,00	
	55 ve +	5	1,00	,00	
11. Festival fuar ve müze alanların açılması ve korunması anlayışını ortaya çıkarır.	16-24	95	1,73	,717	,008
	25-34	169	1,85	,88	
	35-44	99	1,54	,59	
	45-54	44	1,54	,50	
	55 ve +	5	2,00	,00	
12. Halkın farklı kültürler tarafından tanınmasını sağlar.	16-24	95	1,78	1,06	,000
	25-34	169	2,02	,92	
	35-44	99	1,59	,49	
	45-54	44	1,43	,50	
	55 ve +	5	1,00	,00	
13. Kültürel ve doğal zenginliklerin//mirasın farkına varılır.	16-24	95	1,84	,87	,000
	25-34	169	1,91	,85	
	35-44	99	1,30	,46	
	45-54	44	1,11	,32	
	55 ve +	5	1,00	,00	
14. Kaliteli mal ve hizmet sunumu sağlar.	16-24	95	2,05	1,00	,001
	25-34	169	1,88	,99	
	35-44	99	1,78	,81	
	45-54	44	1,54	,50	
	55 ve +	5	3,00	,00	
15. Şehir güvenliğinin gelişmesini sağlar.	16-24	95	1,73	,78	,001
	25-34	169	2,08	,98	
	35-44	99	1,74	,77	
	45-54	44	1,56	,84	
	55 ve +	5	2,00	,00	
16. Yerel ulaşımın gelişmesini ve hizmet kalitesini artırır.	16-24	95	1,52	,68	,000
	25-34	169	2,11	,96	
	35-44	99	1,59	,49	
	45-54	44	2,09	,88	
	55 ve +	5	2,00	,00	
17. İnsanların güven algısının gelişmesini sağlar.	16-24	95	1,68	,86	,004
	25-34	169	2,02	,75	
	35-44	99	2,04	,92	
	45-54	44	1,77	,42	
	55 ve +	5	2,00	,00	
18. İstikrarlı bir çevre politikası oluşur.	16-24	95	1,68	,65	,000
	25-34	169	1,97	,89	
	35-44	99	1,65	,91	
	45-54	44	2,52	1,35	
	55 ve +	5	2,00	,00	
19. Yerel ekonominin bölünmesine ve güçlenmesine yol açar.	16-24	95	1,94	,89	,000
	25-34	169	2,02	,92	
	35-44	99	1,64	,48	
	45-54	44	1,11	,32	
	55 ve +	5	2,00	,00	
20. Yerel halk için iş olanağı istihdam alanı oluşturur.	16-24	95	1,57	,59	,000
	25-34	169	1,94	1,11	
	35-44	99	1,45	,59	
	45-54	44	2,11	,57	
	55 ve +	5	2,00	,00	
21. Bölgede alışveriş merkezleri ve restuarant tarzı yerlerin açılması sağlanır	16-24	95	1,42	,49	,000
	25-34	169	1,91	,85	
	35-44	99	1,40	,58	
	45-54	44	1,56	,84	
	55 ve +	5	2,00	,00	
22. Turist sayısı arttıkça kentte yaşam maliyeti artmaktadır.	16-24	95	1,57	,81	,000
	25-34	169	2,05	,84	
	35-44	99	1,30	,56	
	45-54	44	3,20	1,04	
	55 ve +	5	3,00	,00	

Tablo 3'te ankete katılanların yaşlarına göre inanç turizminin sosyo-kültürel ve ekonomik faktörleri algılayışı arasında anlamlı farklılıklar meydana gelip gelmediği belirlemek için analize tabi tutulmuştur. Buna göre, "Rekreasyonel alanların yapılmasını ve korunmasını sağlar" ifadesi dışındaki bütün ifadelerde katılımcıların yaşlarına göre inanç turizminin sosyo-kültürel ve ekonomik faktörleri algılayışları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p < 0,05$). Aralarında anlamlı fark bulunan ifadelerden "Kalabalık ve tıkanıklık ortamının oluşmasına neden olur" olumsuz soru ifadesinde aralarında anlamlı fark olmasına rağmen bütün yaş gruplarında kararsızım seçeneğine rastlanmıştır. "Suç eğilimine ve sanat eserlerini yıkıma neden olur" ifadesinde ise 35-44 yaş grubu ortalaması katılmıyorum seçeneğine denk gelirken diğer yaş gruplarında bu seçenek kararsızım ifadesine denk gelmiştir. "Yaşam şeklinin korunmasını engeller" ifadesinde ise 35-44 ve 45-54 yaş aralığı grubu katılmıyorum cevabını verirken, 16-24 ve 25-34 yaş aralığı grubu ise buna kararsızım cevabını vermiştir. "Yerel kültürün unutulmasına neden olur" ifadesinde 25-34 yaş grubu katılmıyorum diğer

yaş grupları ise kararsızım eğiliminde bulunmuşlardır. "Turist sayısı artıkça kentte yaşam maliyeti artmaktadır" ifadesinde yaş gruplarından katılmıyorum ifadesi görülürken 45-54 yaş grubunda kararsızım eğilimi göstermiştir. Diğer ifadelerde ise aralarında anlamlı bir fark bulunmasına rağmen bu seçeneklerde ortalamalar kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum ifadelerinde yoğunlaşmıştır.

Özellikle 55 ve üzeri yaş grubundaki katılımcıların "İnanç turizminin gelişmesiyle beraber kültürel ve tarihi dokunun korunması sağlanır", "İnanç turizminin gelişmesi barış ve huzur ortamını oluşturur", "Farklı milletlerin kültürlerini ve inanışlarını anlamayı sağlar", "Halkın farklı kültürler tarafından tanınmasını sağlar" ve "Kültürel ve doğal zenginliklerin//mirasın farkına varılır" ifadelerine tamamen katıldıkları, "Kalabalık ve tıkanıklık ortamının oluşmasına neden olur", "Suç eğilimine ve sanat eserlerini yıkma neden olur", "Bozuk kentleşme ve nüfus yoğunlaşmasına neden olur" ve "Yerel kültürün unutulmasına neden olur" ifadelerine ise katılmadıkları görülmüştür.

Tablo 4: İnanç Turizminin Katılımcıların Medeni Durumlarına Göre Sosyo- Kültürel ve Ekonomik Faktörlere Etkileri

Sosyo-Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Faktörler	Medeni durum	N	Ort	s.s	p
1. İnanç turizminin gelişmesiyle beraber kültürel ve tarihi dokunun korunması sağlanır.	Evli	169	1,52	,85	,113
	Bekar	243	1,67	,98	
2. İnanç turizminin gelişmesi barış ve huzur ortamını oluşturur	Evli	169	1,62	,84	,039
	Bekar	243	1,77	,65	
3. Rekreasyonel alanların yapılmasını ve korunmasını sağlar.	Evli	169	1,55	,65	,000
	Bekar	243	1,97	,77	
4. Kalabalık ve tıkanıklık ortamının oluşmasına neden olur.	Evli	169	2,97	1,34	,196
	Bekar	243	2,81	1,08	
5. Suç eğilimine ve sanat eserlerini yıkma neden olur.	Evli	169	3,71	1,38	,092
	Bekar	243	3,49	1,34	
6. Bozuk kentleşme ve nüfus yoğunlaşmasına neden olur.	Evli	169	3,87	1,32	,000
	Bekar	243	3,31	1,22	
7. Yaşam şeklinin korunmasını engeller.	Evli	169	3,72	1,22	,000
	Bekar	243	3,27	1,14	
8. Kişisel yaşam kalitesini artırır.	Evli	169	2,53	1,46	,000
	Bekar	243	2,04	,85	
9. Yerel kültürün unutulmasına neden olur.	Evli	169	2,71	1,36	,146
	Bekar	243	2,56	1,28	
10. Farklı milletlerin kültürlerini ve inanışlarını anlamayı sağlar.	Evli	169	2,23	1,35	,018
	Bekar	243	1,95	,99	
11. Festival fuar ve müze alanların açılması ve korunması anlayışını ortaya çıkarır.	Evli	169	1,55	,77	,000
	Bekar	243	1,83	,71	
12. Halkın farklı kültürler tarafından tanınmasını sağlar.	Evli	169	1,63	,83	,003
	Bekar	243	1,89	,86	
13. Kültürel ve doğal zenginliklerin//mirasın farkına varılır.	Evli	169	1,40	,49	,000
	Bekar	243	1,82	,92	
14. Kaliteli mal ve hizmet sunumu sağlar.	Evli	169	1,44	,65	,000
	Bekar	243	2,18	,96	
15. Şehir güvenliğinin gelişmesini sağlar.	Evli	169	1,67	,76	,000
	Bekar	243	2,00	,95	
16. Yerel ulaşımın gelişmesini ve hizmet kalitesini artırır.	Evli	169	1,63	,71	,000
	Bekar	243	1,99	,88	
17. İnsanların güven algısının gelişmesini sağlar.	Evli	169	1,82	,75	,031
	Bekar	243	1,99	,83	
18. İstikrarlı bir çevre politikası oluşur.	Evli	169	1,68	,90	,000
	Bekar	243	2,03	,94	
19. Yerel ekonominin bölünmesine ve güçlenmesine yol açar.	Evli	169	1,73	,74	,076
	Bekar	243	1,88	,87	
20. Yerel halk için iş olanağı istihdam alanı oluşturur.	Evli	169	1,71	,92	,314
	Bekar	243	1,79	,83	
21. bölgede alışveriş merkezleri ve restuarant tarzı yerlerin açılması sağlanır	Evli	169	1,67	,58	,450
	Bekar	243	1,61	,85	
22. Turist sayısı artıkça kentte yaşam maliyeti artmaktadır.	Evli	169	1,97	,82	,225
	Bekâr	243	1,85	1,06	

Tablo 4'te ankete katılanların medeni durumlarına göre inanç turizminin sosyo-kültürel ve ekonomik faktörleri algılayışı arasında anlamlı farklılıklar meydana gelip gelmediği saptamak için analize tabi tutulmuştur. Buna göre, anlamlı farklılık ($p < 0,05$) bulunan "Rekreasyonel alanların yapılmasını ve korunmasını sağlar", "Festival fuar ve müze alanların açılması ve korunması anlayışını ortaya çıkarır", "Halkın farklı kültürler tarafından tanınmasını sağlar", "Kültürel ve doğal zenginliklerin//mirasın farkına varılır", "Kaliteli mal ve hizmet sunumu sağlar", "Şehir güvenliğinin

gelişmesini sağlar", "Yerel ulaşımın gelişmesini ve hizmet kalitesini artırır", "İnsanların güven algısının gelişmesini sağlar" ve "İstikrarlı bir çevre politikası oluşur" ifadelerine evlilerin olumlu yönde katılımı fazlayken, "Kişisel yaşam kalitesini artırır" ve "Farklı milletlerin kültürlerini ve inanışlarını anlamayı sağlar" ifadelerine bekarların olumlu yönde katılımı daha fazladır. "Bozuk kentleşme ve nüfus yoğunlaşmasına neden olur" ve "Yaşam şeklinin korunmasını engeller" gibi olumsuz ifadelerde evliler, bekârlara göre daha fazla katılmadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 5: İnanç Turizminin Katılımcıların Öğrenim Durumlarına Göre Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Faktörlere Etkileri

Sosyo-Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Faktörler	Öğrenim durumu	N	Ort	s.s	p
1. İnanç turizminin gelişmesiyle beraber kültürel ve tarihi dokunun korunması sağlanır.	İlköğretim	140	1,71	1,03	,024
	Ortaöğretim	110	1,40	,57	
	Yükseköğretim	162	1,66	1,01	
2. İnanç turizminin gelişmesi barış ve huzur ortamını oluşturur	İlköğretim	140	1,75	,87	,736
	Ortaöğretim	110	1,68	,55	
	Yükseköğretim	162	1,69	,72	
3. Rekreasyonel alanların yapılmasını ve korunmasını sağlar.	İlköğretim	140	1,75	,83	,217
	Ortaöğretim	110	1,90	,73	
	Yükseköğretim	162	1,77	,68	
4. Kalabalık ve tıkanıklık ortamının oluşmasına neden olur.	İlköğretim	140	2,90	1,22	,430
	Ortaöğretim	110	2,95	1,26	
	Yükseköğretim	162	2,78	1,12	
6. Bozuk kentleşme ve nüfus yoğunlaşmasına neden olur.	İlköğretim	140	3,75	1,30	,031
	Ortaöğretim	110	3,31	1,33	
	Yükseköğretim	162	3,52	1,23	
7. Yaşam şeklinin korunmasını engeller.	İlköğretim	140	3,57	1,08	,133
	Ortaöğretim	110	3,27	1,21	
	Yükseköğretim	162	3,49	1,26	
8. Kişisel yaşam kalitesini artırır.	İlköğretim	140	2,50	1,45	,000
	Ortaöğretim	110	2,40	1,03	
	Yükseköğretim	162	1,90	,86	
9. Yerel kültürün unutulmasına neden olur.	İlköğretim	140	2,75	1,45	,037
	Ortaöğretim	110	2,77	1,24	
	Yükseköğretim	162	2,41	1,21	
10. Farklı milletlerin kültürlerini ve inanışlarını anlamayı sağlar.	İlköğretim	140	2,39	1,52	,000
	Ortaöğretim	110	1,72	,81	
	Yükseköğretim	162	2,01	,90	
11. Festival fuar ve müze alanların açılması ve korunması anlayışını ortaya çıkarır.	İlköğretim	140	1,60	,67	,006
	Ortaöğretim	110	1,90	,90	
	Yükseköğretim	162	1,69	,68	
12. Halkın farklı kültürler tarafından tanınmasını sağlar.	İlköğretim	140	1,78	1,11	,000
	Ortaöğretim	110	1,50	,58	
	Yükseköğretim	162	1,99	,70	
13. Kültürel ve doğal zenginliklerin//mirasın farkına varılır.	İlköğretim	140	1,60	,94	,562
	Ortaöğretim	110	1,63	,57	
	Yükseköğretim	162	1,70	,80	
14. Kaliteli mal ve hizmet sunumu sağlar.	İlköğretim	140	1,78	1,05	,074
	Ortaöğretim	110	2,04	,82	
	Yükseköğretim	162	1,84	,86	
15. Şehir güvenliğinin gelişmesini sağlar.	İlköğretim	140	1,82	,96	,000
	Ortaöğretim	110	2,18	,83	
	Yükseköğretim	162	1,69	,80	
16. Yerel ulaşımın gelişmesini ve hizmet kalitesini artırır.	İlköğretim	140	1,64	,81	,000
	Ortaöğretim	110	1,77	,73	
	Yükseköğretim	162	2,08	,87	
17. İnsanların güven algısının gelişmesini sağlar.	İlköğretim	140	1,78	,82	,014
	Ortaöğretim	110	1,90	,73	
	Yükseköğretim	162	2,05	,82	
18. İstikrarlı bir çevre politikası oluşur.	İlköğretim	140	1,92	1,00	,727
	Ortaöğretim	110	1,90	,59	
	Yükseköğretim	162	1,84	1,07	
19. Yerel ekonominin bölünmesine ve güçlenmesine yol açar.	İlköğretim	140	1,67	,85	,020
	Ortaöğretim	110	1,81	,65	
	Yükseköğretim	162	1,94	,89	
20. Yerel halk için iş olanağı istihdam alanı oluşturur.	İlköğretim	140	1,67	,93	,025
	Ortaöğretim	110	1,95	,70	
	Yükseköğretim	162	1,70	,91	
21. Bölgede alışveriş merkezleri ve restuarant tarzı yerlerin açılması sağlanır	İlköğretim	140	1,64	,85	,290
	Ortaöğretim	110	1,72	,61	
	Yükseköğretim	162	1,58	,74	
22. Turist sayısı arttıkça kentte yaşam maliyeti artmaktadır.	İlköğretim	140	1,81	,93	,357
	Ortaöğretim	110	2,00	,80	
	Yükseköğretim	162	1,90	1,01	

Tablo 5’te ankete katılanların öğrenim durumlarına göre inanç turizminin sosyo-kültürel ve ekonomik faktörleri algılayışı arasında anlamlı farklılıklar olup olmadığı belirlemek için analize tabi tutulmuştur. Buna göre, yükseköğretim öğrenim düzeyine sahip katılımcıların inanç turizminin kişisel yaşam kalitesini arttırdığına, farklı milletlerin kültürlerini ve inanışlarını anlamayı sağladığına, şehir güvenliğinin gelişmesini sağladığına ve yerel ekonominin bölünmesine ve güçlenmesine yol açtığına diğer öğrenim düzeylerine sahip katılımcılara göre daha olumlu bir yaklaşım içinde oldukları görülmüştür. Aralarında anlamlı bir fark

bulunmasına rağmen “İnanç turizminin gelişmesiyle beraber kültürel ve tarihi dokunun korunması sağlanır”, “Festival fuar ve müze alanların açılması ve korunması anlayışını ortaya çıkarır”, “Halkın farklı kültürler tarafından tanınmasını sağlar”, “Şehir güvenliğinin gelişmesini sağlar”, “İnsanların güven algısının gelişmesini sağlar”, “Yerel ekonominin bölünmesine ve güçlenmesine yol açar”, “Yerel halk için iş olanağı istihdam alanı oluşturur” ifadelerine katılımcıların katılıyorum seçeneğine yakın bir eğilim göstererek olumlu bir ifade kullanmıştır.

Tablo 6: İnanç Turizminin Katılımcıların Mesleklerine Göre Sosyo- Kültürel Ve Ekonomik Faktörlere Etkileri

Sosyo-Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Faktörler	Meslek	N	Ort	s.s	p
1. İnanç turizminin gelişmesiyle beraber kültürel ve tarihi dokunun korunması sağlanır.	Memur	104	1,72	1,24	,024
	İşçi	54	1,62	,89	
	Esnaf	105	1,52	,96	
	Emekli	30	1,83	,69	
	Diğer	119	1,53	,57	
2. İnanç turizminin gelişmesi barış ve huzur ortamını oluşturur	Memur	104	1,95	,85	,736
	İşçi	54	1,71	,45	
	Esnaf	105	1,72	,84	
	Emekli	30	1,66	,47	
	Diğer	119	1,50	,64	
3. Rekreasyonel alanların yapılmasını ve korunmasını sağlar.	Memur	104	1,94	,78	,217
	İşçi	54	2,09	,68	
	Esnaf	105	1,52	,79	
	Emekli	30	1,83	,69	
	Diğer	119	1,78	,64	
4. Kalabalık ve tıkanıklık ortamının oluşmasına neden olur.	Memur	104	2,90	1,33	,430
	İşçi	54	2,37	,89	
	Esnaf	105	2,71	1,03	
	Emekli	30	3,33	1,51	
	Diğer	119	3,08	1,16	
5. Suç eğilimine ve sanat eserlerini yıkmaya neden olur.	Memur	104	3,55	1,40	,001
	İşçi	54	3,70	1,50	
	Esnaf	105	3,38	1,53	
	Emekli	30	3,33	1,26	
	Diğer	119	3,82	1,07	
6. Bozuk kentleşme ve nüfus yoğunlaşmasına neden olur.	Memur	104	3,32	1,04	,031
	İşçi	54	3,42	1,44	
	Esnaf	105	3,76	1,31	
	Emekli	30	2,16	1,70	
	Diğer	119	3,94	,98	
7. Yaşam şeklinin korunmasını engeller.	Memur	104	3,41	1,21	,133
	İşçi	54	3,53	,66	
	Esnaf	105	3,33	1,25	
	Emekli	30	3,16	1,08	
	Diğer	119	3,65	1,31	
8. Kişisel yaşam kalitesini artırır.	Memur	104	1,96	1,00	,000
	İşçi	54	2,35	,89	
	Esnaf	105	2,71	1,52	
	Emekli	30	2,66	1,26	
	Diğer	119	1,91	,81	
9. Yerel kültürün unutulmasına neden olur.	Memur	104	2,60	1,21	,037
	İşçi	54	2,46	,90	
	Esnaf	105	2,57	1,40	
	Emekli	30	2,16	1,21	
	Diğer	119	2,88	1,46	
10. Farklı milletlerin kültürlerini ve inanışlarını anlamayı sağlar.	Memur	104	1,75	,81	,000
	İşçi	54	2,35	,99	
	Esnaf	105	2,42	1,50	
	Emekli	30	1,83	,91	
	Diğer	119	1,91	1,10	
11. Festival fuar ve müze alanların açılması ve korunması anlayışını ortaya çıkarır.	Memur	104	1,71	,77	,006
	İşçi	54	1,90	,52	
	Esnaf	105	1,57	,66	
	Emekli	30	2,33	1,26	
	Diğer	119	1,63	,66	

12. Halkın farklı kültürler tarafından tanınmasını sağlar.	Memur	104	1,90	,69	,000
	İşçi	54	2,27	1,23	
	Esnaf	105	1,52	,73	
	Emekli	30	1,50	,50	
	Diğer	119	1,78	,86	
13. Kültürel ve doğal zenginliklerin//mirasın farkına varılır.	Memur	104	1,81	,85	,562
	İşçi	54	1,55	,90	
	Esnaf	105	1,57	,79	
	Emekli	30	1,50	,50	
	Diğer	119	1,66	,75	
14. Kaliteli mal ve hizmet sunumu sağlar.	Memur	104	2,03	90	,074
	İşçi	54	2,27	1,07	
	Esnaf	105	1,85	,94	
	Emekli	30	1,83	,91	
	Diğer	119	1,58	,76	
15. Şehir güvenliğinin gelişmesini sağlar.	Memur	104	2,00	,93	,000
	İşçi	54	1,92	1,00	
	Esnaf	105	1,85	,99	
	Emekli	30	1,66	,75	
	Diğer	119	1,78	,71	
16. Yerel ulaşımın gelişmesini ve hizmet kalitesini artırır.	Memur	104	1,80	,80	,000
	İşçi	54	2,29	,87	
	Esnaf	105	1,71	,76	
	Emekli	30	1,66	,75	
	Diğer	119	1,86	,88	
17. İnsanların güven algısının gelişmesini sağlar.	Memur	104	2,27	,88	,014
	İşçi	54	1,72	,45	
	Esnaf	105	1,76	,92	
	Emekli	30	2,19	,37	
	Diğer	119	1,78	,71	
18. İstikrarlı bir çevre politikası oluşur.	Memur	104	1,67	,84	,727
	İşçi	54	2,61	1,15	
	Esnaf	105	1,90	1,02	
	Emekli	30	2,16	,69	
	Diğer	119	1,67	,69	
19. Yerel ekonominin bölünmesine ve güçlenmesine yol açar.	Memur	104	2,04	,90	,020
	İşçi	54	1,64	,89	
	Esnaf	105	1,61	,72	
	Emekli	30	1,83	,37	
	Diğer	119	1,87	,83	
20. Yerel halk için iş olanağı istihdam alanı oluşturur.	Memur	104	1,96	1,09	,025
	İşçi	54	1,53	,50	
	Esnaf	105	1,80	,91	
	Emekli	30	1,50	,50	
	Diğer	119	1,71	,79	
21. Bölgede alışveriş merkezleri ve restuarant tarzı yerlerin açılması sağlanır	Memur	104	1,52	,73	,290
	İşçi	54	1,46	,66	
	Esnaf	105	1,66	,94	
	Emekli	30	1,66	,47	
	Diğer	119	1,78	,64	
22. Turist sayısı artıkça kentte yaşam maliyeti artmaktadır.	Memur	104	1,79	1,02	,357
	İşçi	54	2,33	1,40	
	Esnaf	105	2,04	,95	
	Emekli	30	1,83	,69	
	Diğer	119	1,70	,74	

Tablo 5’te ankete katılanların mesleklerine göre inanç turizminin sosyo-kültürel ve ekonomik faktörleri algılayışı arasında anlamlı farklılıklar meydana gelip gelmediğini saptamak için analize tabi tutulmuştur. Buna göre, aralarında anlamlı fark bulunan ifadelerden “Suç eğilimine ve sanat eserlerini yıkma neden olur” seçeneğine meslek gruplarından esnaf ve emekliler kararsızım yanıtını verirken diğer meslek katılımcıları katılmıyorum yanıtını vermişlerdir. Yine ifadelerden

“Bozuk kentleşme ve nüfus yoğunlaşmasına neden olur”, katılımcılara yöneltilen soruda meslek gruplarından emekliler katılmıyorum ifadesi kullanırken, diğer meslek grupları katılmıyorum yakın ifadelerini kullanmışlardır. “Kişisel yaşam kalitesini artırır” ifadesinde ise esnaf ve emekliler kararsızım cevabını verirken, diğer meslek grupları ise katılmıyorum cevabını vermişlerdir. “Yerel kültürün unutulmasına neden olur” yöneltilen soruda ise emeklilerin katılmıyorum ifadesini kullanırken, diğer

meslek grupları kararsızım ifadesini kullanmışlardır. Aralarında anlamlı fark bulunan diğer sorularda ise bütün meslek gruplarında olumlu bir ifade kullanmışlardır.

5.Sonuç ve Öneriler

5.1. Sonuç

Araştırmaya katılanların, %53,4'ü erkek, %41,0'ı 25-34 yaş aralığında, %59,0'ı evli, %39,3'ü yükseköğretim mezunu ve %28,9'u diğer(ev hanımı, öğrenci, serbest meslek, çiftçi) meslek grubundadır.

Araştırma kapsamında elde edilen diğer bulgular aşağıda yer almaktadır:

- “Kültürel ve doğal zenginliklerin//mirasın farkına varılır.”, “Şehir güvenliğinin gelişmesini sağlar.”, “İstikrarlı bir çevre politikası oluşur.”, “Yerel ekonominin bölünmesine ve güçlenmesine yol açar.”, “Yerel halk için iş olanağı istihdam alanı oluşturur.” gibi faktörlere kadınların olumlu yönden katılımı fazlayken, “Farklı milletlerin kültürlerini ve inanışlarını anlamayı sağlar”, faktöründe ise erkekler daha fazla olumlu yaklaşım göstermişlerdir.

- 55 ve üzeri yaş grubundaki katılımcıların “İnanç turizminin gelişmesiyle beraber kültürel ve tarihi dokunun korunması sağlanır”, “İnanç turizminin gelişmesi barış ve huzur ortamını oluşturur”, “Farklı milletlerin kültürlerini ve inanışlarını anlamayı sağlar”, “Halkın farklı kültürler tarafından tanınmasını sağlar” ve “Kültürel ve doğal zenginliklerin//mirasın farkına varılır” ifadelerine tamamen katıldıkları, “Kalabalık ve tıkanıklık ortamının oluşmasına neden olur”, “Suç eğilimine ve sanat eserlerini yıkmaya neden olur”, “Bozuk kentleşme ve nüfus yoğunlaşmasına neden olur” ve “Yerel kültürün unutulmasına neden olur” ifadelerine ise katılmadıkları görülmüştür.

- “Rekreasyonel alanların yapılmasını ve korunmasını sağlar”, “Festival fuar ve müze alanların açılması ve korunması anlayışını ortaya çıkarır”, “Halkın farklı kültürler tarafından tanınmasını sağlar”, “Kültürel ve doğal zenginliklerin//mirasın farkına varılır”, “Kaliteli mal ve hizmet sunumu sağlar”, “Şehir güvenliğinin gelişmesini sağlar”, “Yerel ulaşımın gelişmesini ve hizmet kalitesini artırır”, “İnsanların güven algısının gelişmesini sağlar” ve “İstikrarlı bir çevre politikası oluşur” ifadelerine evlilerin olumlu yönde katılımı fazlayken, “Kişisel yaşam kalitesini artırır” ve “Farklı milletlerin kültürlerini ve inanışlarını anlamayı sağlar” ifadelerine bekarların olumlu yönde katılımı daha fazladır.

- Yükseköğretim öğrenim düzeyine sahip katılımcıların inanç turizminin kişisel yaşam kalitesini arttırdığına, farklı milletlerin kültürlerini ve inanışlarını anlamayı sağladığına, şehir güvenliğinin gelişmesini sağladığına ve yerel ekonominin bölünmesine ve güçlenmesine yol açtığına diğer öğrenim düzeylerine sahip katılımcılara göre daha olumlu bir yaklaşım içinde oldukları görülmüştür. Buradan hareketle, yerel halkın

öğrenim düzeyi arttıkça turizmle ilgili olumlu algılarının artacağı sonucuna ulaşılabılır.

5.2. Öneriler

- İnanç turizmi kapsamında önemli çekim merkezlerinden biri olan Akdamar kilisesi, bu sene ikincisi düzenlenecek ayınla beraber Van ili için önemli bir gelir ve tanıtım kaynağı olacaktır. Bu bağlamda halkın inanç turizmini algılaması üzerine yapılan çalışma ışığında Akdamar kilisesinin daha fazla tanıtımı yapılarak potansiyel turistlere ulaşımı sağlanmalıdır.

- Yerel halkın çalışmaya katılım aşamasında inanç turizmine katılan misafirlerin dar alanda gezdirildikleri ve bu durumun çok fazla yansımadığını belirtmişlerdir. Bu nedenle gelen turistlerin Van'daki birçok tarihi ve turistik alanın tur güzergâhına konularak misafirlerin daha fazla kalması sağlanmalıdır.

- Yapılan çalışma sonucunda faktörlerin tamamında inanç turizm kapsamında gelecek olan misafirlere karşı olumlu bir eğilim gösterirken gelecek olan misafirlerin kalabalık ve tıkanıklık bir ortama neden olacaklarına yönelik kararsız bir eğim göstermişlerdir. Bunun da temelinde inanç turizmine yeni açılmış olan Van ilinde yeterli bir alt yapının kurulmamış olmasıdır. Bu bağlamda turizmin bir bölgede gelişmesinin en önemli ayağı olan alt yapının gerek kamu gerekse de özel sektörün desteğiyle bu önemli eksiklik giderilebilir.

KAYNAKÇA

Alaeddinoğlu, F. (2007). **Van Halkının Turisti ve Turizmi Algılama Şekli**. Coğrafi Bilimler Dergisi, 5 (1), 1-16. Ankara.

Alaeddinoğlu, F. (2006). **Van İli'nin Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi ve Planlamaya Yönelik Öneriler**. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.

Baylav, Y. (2009). **Van Akdamar Kilisesinin Restorasyonunun Türkiye-Ermenistan Siyasi İlişkilerine Etkisi**. Ufuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara

Bingöl, Z. (2007). **Gelenekten Evrensel Anadolu'da İnanç Turizmi**. Ankara: Detay Yayıncılık.

Davis, D. and Cosenza, R. M. (1998). **Business Research for Decision Making**. Boston: Pws-Kent Publishing Company.

Doğanay, H. (1983). **Türkiye Turizm Coğrafyası**. Çizgi Kitapevi, Konya.

Güzeloğlu, S. (1996). **Tanrı Haldi'nin Başkenti, Van ve Çevresine Tarihi ve Arkeolojik Bir Bakış**, Biber Yayınları: İstanbul.

http://www.van.bel.tr/index.php?action=icerik&icerik_id=22&dil=1 (10.07.2011)

<http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zu> (15.07.2011)

İçöz, O. (2003). **Seyahat Acenteleri ve Tur Operatörlüğü Yönetimi**. (4. Baskı). Ankara: Turhan Kitapevi.

- İpşiroğlu, M. ř. (2003). **Ahtamar Kilisesi, Işıkla Canlanan Duvarlar**. Yapı Kredi Yayınları: İstanbul.
- Kathleen, L. A. (2005). **Residents' Perceptions Of Community Tourism Impacts**. *Annals Of Tourism Research*. Vol. 32, No. 4, pp. 1056–1076, Great Britain
- Öney, G. (1990). **The Church of Akdamar**. Kùltür Bakanlığı. Ankara.
- Ryan, C. (1995). **Researching Tourist Satisfaction Issues, Concepts, Problems**. London: Routledge.
- Sargın, S. (2006). **Yalvaç'ta İnanç Turizmi**. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 16 (2), 1-18. Diyarbakır.
- Sekaran, U. (2003). **Research Methods for Business**. New York: John Wiley.
- Yamane, T. (2001). **Temel Örnekleme Yöntemleri**. (1. Baskı). (Çev. A. Esin, M. A. Bakır, C. Aydın ve E. Gürbüzel). İstanbul: Literatür Yayıncılık